

แรงงานต่างด้าว...ทางออกหรือทางตัน ของปัญหาขาดแคลนแรงงานไทย?

แรงงาน นับเป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมาก และเป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาขาดแคลนแรงงานในแทบทุกระดับชั้นต่อเนื่องยาวนานหลายปี นับตั้งแต่ช่วงก่อนการระบาดครั้งใหญ่ของ Covid-19 ในระหว่างปี 2562-2564 และนับเป็นปัญหาที่ท้าทายอย่างมากสำหรับรัฐบาลหลายชุดที่ผ่านมา ทั้งนี้ ปัญหาขาดแคลนแรงงานในประเทศไทย มีสาเหตุดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

ประเทศไทยใช้นโยบายวางแผนครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ในช่วงปี 2515-2519 จากข้อมูลของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า ในช่วงเวลานั้น อัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยของประชากรไทยอยู่ที่ 4% หลังจากนั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยเริ่มคำนึงการมีครอบครัวขนาดเล็ก และมีลูกน้อยลง จนส่งผลกระทบต่อจำนวนประชากรในระยะยาว โดยอัตราการขยายตัวของจำนวนประชากรไทยต่ำกว่า 1% เป็นครั้งแรก ในปี 2533 และ **ต่ำกว่า 1% ต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2542** ก่อนจะเปลี่ยนสถานะเป็นหดตัวต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา โดยลดลงจากจุดสูงสุดเมื่อเดือน พฤษภาคม 2563 ที่ 66.59 ล้านคน และล่าสุด ณ เดือน พฤศจิกายน 2567 ประชากรไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 65.96 ล้านคน

2. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

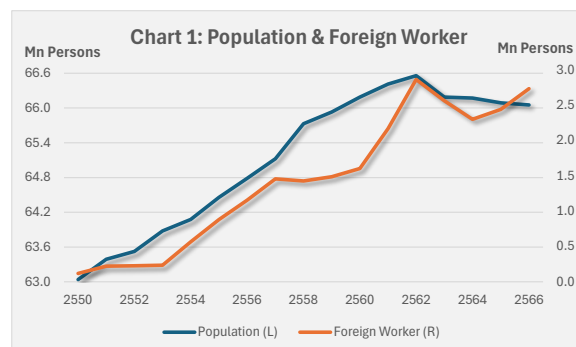
United Nations World Population Ageing ให้นิยาม “สังคมผู้สูงอายุ” ว่าเป็นสังคมที่ประชากรวัยพึ่งพิง มีจำนวนมากกว่าประชากรวัยแรงงาน แบ่งได้ 3 ระดับ คือ **สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)** ที่มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม >10% หรือมีสัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม >7% **สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society)** ที่มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม >20% หรือมีสัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม >14% และ **สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super Aged Society)** ที่มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม >28% หรือมีสัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม >20%

ในกรณีของประเทศไทย เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ปี 2548 โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม อยู่ที่ 10.15% และสัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม อยู่ที่ 7.11% และ **เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์แล้วตั้งแต่เดือนมกราคม 2567** โดย ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน 2567 สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม อยู่ที่ 20.71%

และสัดส่วนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปต่อประชากรรวม อยู่ที่ 14.14% ทั้งนี้ คาดว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอดภายในปี 2572-2573

3. ค่านิยมในการเลือกงานต่ำมีมากขึ้น

ประชากรในช่วง Generation Y คือผู้ที่เกิดระหว่างปี 2523-2540 ต่อเนื่องถึงช่วง Generation Z คือผู้ที่เกิดตั้งแต่ปี 2541-2552 เป็นกำลังแรงงานหลักที่จะมาทดแทนแรงงานเดิม ซึ่งอยู่ในช่วง Baby Boomers คือผู้ที่เกิดระหว่างปี 2489-2507 ต่อเนื่องถึงช่วง Generation X คือผู้ที่เกิดระหว่างปี 2508-2522 ซึ่งแรงงานรุ่นใหม่มี **ค่านิยมในการเลือกงานต่ำมากขึ้น** โดยให้ความสำคัญกับผลตอบแทนและเพื่อร่วมงานมากกว่าความมั่นคงขององค์กร มีความยืดหยุ่นในการทำงานสูง ทั้งในแง่ของระยะเวลาทำงาน การแต่งกาย การแสดงความคิดเห็น รวมถึงการมีค่านิยมในการสร้างรายได้ระดับสูงตั้งแต่อายุยังน้อย ทำให้ตำแหน่งงานในบางสาขาที่ต้องใช้ความอดทนสูง ใช้กำลังกายมาก รวมถึงงานมีผลตอบแทนต่ำ มีปัญหาขาดแคลนแรงงานอย่าง มาก อาทิ งานในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรต่อเนื่อง งานในภาคประมงและปศุสัตว์ งานในภาคก่อสร้าง ภาคการผลิต อุตสาหกรรม โรงแรมและร้านอาหาร เป็นต้น

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

การแก้ปัญหขาดแคลนแรงงานของไทย

รัฐบาลไทยหลายยุคหลายสมัยพยายามแก้ไขปัญหขาดแคลนแรงงานอย่างมาก รวมถึงผู้ประกอบการส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะในภาคการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและภาคบริการที่ต้องพึ่งพาแรงงานสูง ตัดสินใจแก้ไขปัญห โดยยอมรับแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเข้าทำงาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมา

ในปี 2566 รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงมีมติให้เปิดลงทะเบียนแรงงานต่างด้าวในไทย ตามมติคณะรัฐมนตรี มาตรา

63/2 เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงาน รวมถึงปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าภาคการเกษตร ปศุสัตว์ และบริการของไทยมีการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านตลอดช่วงหลายปีที่ผ่านมา

แน่นอนว่าแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกลุ่ม CLMV ซึ่งได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม ได้เข้ามาทำงานในหลายตำแหน่งทดแทนแรงงานไทยซึ่งไม่มีความสนใจต้องการทำงานในตำแหน่งดังกล่าว โดยเฉพาะตำแหน่งงานในระดับล่างที่ต้องใช้กำลังกายอย่างมาก และใช้ความอดทนสูง

สถานการณ์แรงงานต่างด้าวในไทย

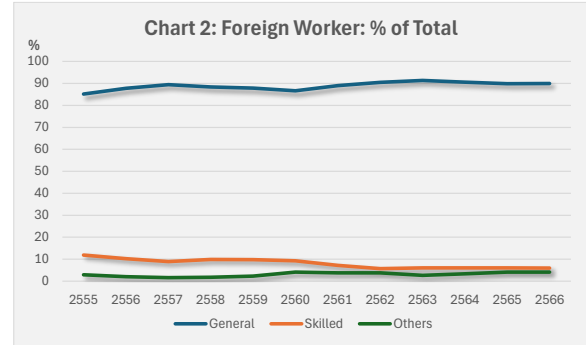
ข้อมูล สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน ของสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน พบว่า ปริมาณแรงงานต่างด้าวในไทยเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จาก 1,457,017 คน ในปี 2557 เพิ่มขึ้นเป็น 2,733,328 คน ในปี 2566 โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 10% ยกเว้นช่วงที่มีการระบาดครั้งใหญ่ของ Covid-19 ระหว่างปี 2563-2564 ที่จำนวนแรงงานต่างด้าวลดลงเฉลี่ยปีละ 10% แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวก็ยังคงมีแรงงานต่างด้าวที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ประมาณ 2,400,000 คน ทั้งนี้ จำนวนแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในไทย ณ สิ้นเดือน พ.ย. 2567 มีจำนวนทั้งสิ้น 3,350,969 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. แรงงานทั่วไป จำนวน 3,027,134 คน คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 90.4% ของจำนวนแรงงานทั้งหมด

แรงงานในกลุ่มนี้ทั้งหมดมาจากกลุ่มประเทศ CLMV และส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้ใช้แรงงานระดับกลางถึงระดับล่าง ทำงานในตำแหน่งที่แรงงานไทยไม่ให้ความสนใจ โดยกระจายอยู่ในภาคก่อสร้างมากที่สุด จำนวน 674,891 คน รองลงมาคือ ภาคเกษตรและปศุสัตว์ จำนวน 266,717 คน การให้บริการต่าง ๆ จำนวน 256,286 คน กิจกรรมต่อเนื่องการเกษตร จำนวน 89,126 คน ร้านอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 78,859 คน และอยู่ในภาคประมงใน 22 จังหวัดติดทะเลไทย จำนวน 32,037 คน

2. แรงงานทักษะ จำนวน 190,285 คน คิดเป็นสัดส่วน 5.7% ของจำนวนแรงงานทั้งหมด

แรงงานในกลุ่มนี้เป็นแรงงานระดับบนที่ประเทศไทยมีความต้องการสูง และอาจมีส่วนในการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับแรงงานไทยด้วย โดยกระจายอยู่ในตำแหน่งผู้จัดการบริษัท และเจ้าหน้าที่บริหารของหน่วยงานเอกชน จำนวน 98,577 คน เป็นผู้ประกอบวิชาชีพด้านการสอน จำนวน 37,166 คน และผู้ปฏิบัติงานเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ จำนวน 13,204 คน

ที่มา: สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

3. แรงงานอื่นๆ จำนวน 133,550 คน คิดเป็นสัดส่วน 4.0% ของแรงงานทั้งหมด

แรงงานในกลุ่มนี้ เป็นแรงงานชนกลุ่มน้อย จำนวน 93,839 คน และแรงงานที่ได้รับอนุญาตทำงานแบบไป-กลับ หรือตามฤดูกาล ซึ่งเป็นแรงงานจากเมียนมา และกัมพูชา จำนวน 39,711 คน โดยส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร และการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม

นับตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา แรงงานต่างด้าวในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่หากพิจารณาจากสัดส่วน จะพบว่า แรงงานทักษะ มีสัดส่วนลดลงเรื่อยๆ จากที่เคยสูงถึง 12% ในปี 2555 ลดลงเหลือประมาณ 6% ในปี 2562 และทรงตัวที่ 6% มาโดยตลอดจนถึงปี 2566 ขณะที่ แรงงานต่างด้าวอีกกว่า 94% เป็นแรงงานระดับกลางและระดับล่าง

การแก้ปัญหาในระยะยาว

การเปิดรับแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศ ในตำแหน่งที่แรงงานไทยไม่มีความสนใจทำงาน สามารถแก้ไขปัญหาได้เฉพาะการขาดแคลนแรงงานในตำแหน่งงานที่ต้องใช้กำลังแรงงานจำนวนมาก และใช้ความอดทนสูง หากแต่ตำแหน่งงานที่ต้องการแรงงานทักษะระดับกลางถึงระดับสูง วิธีการนี้สามารถแก้ไขปัญหาได้แค่ในระยะสั้นเท่านั้น สำหรับในระยะยาวจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังนี้

1. ปฏิรูประบบการศึกษา

ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปหลักสูตรการศึกษา โดยบรรจุวิชาการสมัยใหม่ลงไปให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน และสามารถนำมาใช้ในเชิงธุรกิจได้จริง เช่น การเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงด้านการเงินการคลัง Cryptocurrency ตราสารทางการเงินต่าง ๆ รวมในหลักสูตรตั้งแต่ระดับชั้นประถม สอนการใช้งานนวัตกรรมสมัยใหม่ เช่น AI ChatGPT หรือแม้แต่ Big Data รวมถึงเพิ่มหลักสูตรเกี่ยวกับการปฏิบัติการ เช่น การสร้างคอนเทนต์สำหรับ

Youtubers รวมถึงหลักรู้ที่ค่านึงต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ESG หรือ Carbon Credit เป็นต้น

รวมถึงการนำเอาวิทยาการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมเดิมที่ประเทศไทยเคยมีความได้เปรียบมาก่อน เช่น การประยุกต์เอาเทคโนโลยี AI หรือ Big Data มาใช้ในการวางแผนการเพาะปลูกในภาคเกษตร รวมถึงประมาณการด้านการตลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเกษตรของไทย

2. แรงงานเดิมต้องปรับตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

แรงงานที่อยู่ในระบบการจ้างงานในปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการปรับตัว รวมถึงปรับลักษณะและวิธีการทำงาน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยประยุกต์เอาวิวัฒนาการสมัยใหม่มาใช้ในการทำงาน หรือ Digital Transformation เช่น การเอาเทคโนโลยี AI มาใช้ในการทำงาน เพื่อความสะดวก หลากหลาย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงพัฒนาตนเองโดยการศึกษา ความรู้ ที่จำเป็นต้องใช้ในภาค

3. การปรับตัวของผู้ประกอบการ

นอกจากแรงงานแล้ว ผู้ประกอบการเองก็จำเป็นต้องปรับตัว โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือทำ Digital Transformation เช่นเดียวกัน ซึ่งไม่เพียงแต่กระบวนการผลิตหรือการตลาดเท่านั้น แต่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทั้งองค์กร เช่น การใช้ Big Data มาวิเคราะห์พฤติกรรมของลูกค้าเพื่อตอบสนองความต้องการได้ตรงจุดมากขึ้น เพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้องค์กรพึงพิงแรงงานน้อยลงได้

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการอาจจำเป็นต้องมีระบบพัฒนาพนักงาน โดยเพิ่มทักษะการทำงานที่จำเป็น และช่วยให้พนักงานมีความสามารถหลากหลายด้าน หรือ Multi-tasking Skill เพื่อสามารถหมุนเวียนพนักงานในยามที่ขาดแคลนได้

Sittisak Chunharungroj
sittisak.chunharungroj@bangkokbank.com

Research Department

เอกสารอ้างอิง

“8 พฤติกรรมคน Gen Z ที่องค์กรต้องรู้ เพื่อปรับตัวเข้าสู่การทำงานในยุคใหม่”. **ไทยรัฐออนไลน์**. 28 กุมภาพันธ์ 2567

“การทำงานของแรงงานต่างด้าวในไทย เดือน พ.ย. 2567”. **Social Report: Labour Situation**. ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ. 13 ธันวาคม 2567

คุณค่าในการทำงานของพนักงาน Gen Z ที่ทำงานอยู่ในบริษัทแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. **เปปิก้า งามจิตต์รุ่งเรือง**. วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2566

“จะปรับตัวอย่างไร เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุคขนาดแคลงงาน”. **Teachme Biz**. 25 เมษายน 2566

“ประชากรในไทย เดือน ธ.ค. 2566”. **Social Report: Population**. ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงเทพ. 29 มกราคม 2567

“โลกการทำงานของ ‘Gen Z’ ทำไม?องค์กรขอบาย เป็นตัวปัญหา...จริงหรือ!!”. **กรุงเทพธุรกิจ**. 22 มกราคม 2567

“วัยทำงาน Gen Y Gen Z พอใจกับงานที่มีเป้าหมาย ไม่ทำงานที่ขัดกับค่านิยมตนเอง”. **กรุงเทพธุรกิจ**. 27 พฤษภาคม 2567

“วิกฤติกำลังแรงงานไทย อีก 30 ปีลดเหลือครึ่งเดียว”, **ชญาดา จิระกิตติธาวร**. **Policy Watch**. 5 กุมภาพันธ์ 2567

สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานที่ราชอาณาจักร . สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงมหาดไทย. พฤศจิกายน 2567